

O'ZBEK TILI GRAMMATIKASINI O'RGATISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI

Mavjuda Toshpulatovna Aminova

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti Filologiya kafedrasida katta
o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o'zbek tili grammatikasini o'rgatishda interfaol metodlarning ahamiyati va samaradorligi tahlil qilinadi. Maqolada turli xil interfaol usullar, ularning afzalliklari va qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari interfaol metodlarning grammatik bilim va ko'nikmalarni shakllantirishdagi muhim rolini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: o'zbek tili grammatikasi, interfaol metodlar, til o'qitish, pedagogik innovatsiyalar, kommunikativ yondashuv

ABSTRACT:

This article analyzes the importance and effectiveness of interactive techniques in teaching Uzbek grammar. The article will consider various interactive methods, their advantages and applications. The results of the study show the important role of interactive methods in the formation of grammatical knowledge and skills.

Keywords: Uzbek grammar, interactive methods, Language Teaching, pedagogical innovation, communicative approach

KIRISH

O'zbek tili grammatikasini o'rgatish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. An'anaviy ta'lim usullaridan farqli o'laroq, interfaol metodlar o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantiradi va grammatik qoidalarni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi [1].

Zamonaviy til o'qitish metodikasida kommunikativ yondashuv ustuvor bo'lib, bu yondashuv grammatikani kontekstda va amaliy maqsadlarda o'rgatishni taqozo etadi. Interfaol metodlar aynan shu maqsadga xizmat qiladi, chunki ular o'quvchilarni real muloqot vaziyatlariga yaqinlashtiradi va grammatik bilimlarni amalda qo'llash imkonini beradi [2].

Ushbu maqolada o'zbek tili grammatikasini o'rgatishda qo'llaniladigan interfaol metodlar, ularning samaradorligi va istiqbollari tahlil qilinadi.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqot doirasida o'zbek, rus va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, maqolalari va kitoblari tahlil qilindi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlar o'rganildi.

Yusupova [3] o'z tadqiqotida o'zbek tili darslarida interfaol metodlarning qo'llanilishini o'rgangan. Uning xulosalariga ko'ra, interfaol metodlar o'quvchilarning grammatik bilimlarni o'zlashtirishda va ularni amalda qo'llashda samarali natija beradi.

Rus olimi Passov [4] kommunikativ til o'qitish metodikasida grammatikani kontekstda o'rgatish zarurligini ta'kidlagan. U grammatik mashqlarni muloqot vaziyatlari bilan bog'lashni tavsiya etadi.

Xorijiy olimlardan Larsen-Freeman [5] o'z asarlarida grammatikani dinamik tizim sifatida o'rgatish g'oyasini ilgari surgan. U grammatikani shakl, ma'no va qo'llanish nuqtai nazaridan o'rganishni taklif qiladi.

O'zbek tilshunosi Mengliyev [6] zamonaviy lingvodidaktik yondashuvlarni tahlil qilib, an'anaviy va innovatsion usullarni uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlagan.

NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili natijasida o'zbek tili grammatikasini o'rgatishda qo'llaniladigan quyidagi interfaol metodlar aniqlandi:

1. Rolli o'yinlar: Bu metod orqali o'quvchilar muayyan grammatik strukturalarni real muloqot vaziyatlarida qo'llash imkoniga ega bo'ladilar. Masalan, "Do'konda xarid qilish" mavzusida rol o'yin orqali buyruq maylini o'rgatish mumkin [7].

2. Kichik guruhlarda ishlash: O'quvchilar 3-4 kishilik guruhlariga bo'linib, berilgan grammatik mavzu bo'yicha vazifalarni birgalikda bajaradilar. Masalan, fe'l zamonlarini o'rganishda har bir guruh ma'lum bir zamonni tahlil qilib, misollar keltiradi va taqdimot qiladi.

3. Muammoli vaziyatlar (Case study): O'quvchilarga real hayotiy vaziyatlar taqdim etilib, ularni hal qilishda ma'lum grammatik strukturalardan foydalanish talab etiladi. Masalan, rasmiy xat yozish orqali rasmiy uslub va shart mayli o'rgatilishi mumkin.

4. Loyiha metodi: O'quvchilar ma'lum mavzu bo'yicha loyiha tayyorlaydilar va bu jarayonda o'rganilgan grammatik qoidalarni qo'llaydilar. Masalan, "Mening oilam" mavzusida loyiha tayyorlash orqali egalik qo'shimchalarini mustahkamlash mumkin.

5. "Aqliy hujum" (Brainstorming): Bu metod orqali o'quvchilar ma'lum bir grammatik mavzu bo'yicha o'z fikrlarini

erkin bildiradilar. Masalan, sifat darajalari mavzusini o'rganishda turli predmetlarning xususiyatlarini taqqoslash mumkin [8].

TAHLIL VA MUHOKAMA

Interfaol metodlarning o'zbek tili grammatikasini o'qitishdagi roli va ahamiyati quyidagicha tahlil qilinishi mumkin:

Motivatsiyani oshirish: Interfaol metodlar grammatika darslarini qiziqarli va jonli qiladi, bu esa o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Masalan, rolli o'yinlar orqali o'quvchilar grammatik qoidalarni amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar va bu jarayon ularni qiziqtiradi.

Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish: Interfaol metodlar grammatik bilimlarni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham o'zlashtirishga yordam beradi. Muammoli vaziyatlar metodi orqali o'quvchilar real hayotda duch keladigan vaziyatlarda grammatik bilimlarini qo'llashni o'rganadilar.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish: Interfaol metodlar o'quvchilarni faol muloqotga undaydi, bu esa grammatik bilimlarni nutqda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Kichik guruhlarda ishlash metodi orqali o'quvchilar o'zaro fikr almashish va muhokama qilish jarayonida grammatik strukturalarni tabiiy ravishda qo'llaydilar.

Individual yondashuvni ta'minlash: Interfaol metodlar har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Loyiha metodi orqali har bir o'quvchi o'z qiziqishlari va imkoniyatlariga mos ravishda grammatik bilimlarini namoyish etishi mumkin.

Tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish: "Aqliy hujum" kabi metodlar o'quvchilarni erkin fikrlashga, grammatik qoidalarni turli vaziyatlarda ijodiy qo'llashga undaydi.

Biroq, interfaol metodlarni qo'llashda ayrim qiyinchiliklar ham mavjud. Jumladan, vaqt sarfi, sinf xonasini moslashtirish va o'qituvchining maxsus tayyorgarligi masalalari e'tiborga olinishi lozim. Shuningdek, ba'zi murakkab grammatik mavzularni o'rgatishda an'anaviy usullar ham samarali bo'lishi mumkin.

XULOSA

O'zbek tili grammatikasini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish quyidagi afzalliklarni beradi:

1. O'quvchilarning grammatik bilimlarni o'zlashtirish samaradorligini oshiradi.
2. Grammatik qoidalarni real muloqot vaziyatlarida qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. O'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va darslarni qiziqarli qiladi.
4. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga yordam beradi.
5. Tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Shu bilan birga, interfaol metodlar an'anaviy o'qitish usullarini to'liq almashtirishga emas, balki ularni to'ldirishga xizmat qilishi lozim. O'qituvchilarning roli ham o'zgarib, ular ko'proq fasilitator va yo'naltiruvchi vazifasini bajaradilar.

Interfaol metodlardan oqilona foydalanish o'zbek tili grammatikasini o'qitish samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida, o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantiradi va o'zbek tilidan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

REFERENCES

1. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and methods in language teaching. Cambridge University Press.
2. Отабек, Ш. У. НЕОЛОГИЗМЛАР: ТИЛДАГИ ЭҲТИЁЖ ВА ТЕРМИНЛАРНИ ЎЗЛАШТИРИШ МУАММОЛАРИ НЕОЛОГИЗМЫ: ПОТРЕБНОСТИ В ЯЗЫКЕ И ПРОБЛЕМЫ ОСВОЕНИЯ ТЕРМИНОВ NEOLOGISMS: LANGUAGE NEEDS AND PROBLEMS OF MASTERING. МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ТЕРМЕЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА, 445.
3. Шукуров, О. (2005). Ҳаракат тарзи шакллари парадигмаси: Филол. фанлари номзоди.... дисс. автореф.
4. Shukurov, O., & Bahriddinova, B. (2007). O'zbek tilining ma'nodosh so'zlar o'quv lug'ati. Toshkent-«Yangi asr avlodi.
5. Шукуров, О., & Бойматов, Б. (2009). Ўзбек тилининг маънодош сўзлар лугати.
6. Begimov, O. (2024). Uzbek TOPONIMLAR SHAKLLANISHINING AYRIM USULLARI. Journal of Social Sciences, 1(02).
7. Begimov, O. (2024). Godonim, Godonimiy Tushunchalari Va Ularning Onomastik Makonda Tutgan O 'Rni. Евразийский журнал академических исследований, 4(3 Part 2), 10-15.
8. Begimov, O. T. (2024). Oronimiyada Obrazli Onomasiologik Modellar. Academic research in educational sciences, 5(3), 41-45.
9. Aminova, Z. P. (2021). READING STRATEGIES IN COMPREHENSION AUTHENTIC CONTEXTS. Theoretical & Applied Science, (2), 326-328.

10. AMINOVA, Z. P. (2021). Methods of teaching Russian language by Making a Dialogue. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука,(9), 734-736.
11. Aminova, Z. P., & Abdinazarov, K. S. (2021). THE EFFECTIVENESS OF GT (GOOGLE-TRANSLATOR) IN TRANSLATING WRITTEN CONTEXTS IN AGRICULTURE. Актуальные проблемы современной науки, (3), 41-45.
12. Yoqubov, I. (2019). Chet tillarni o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarning o'rni va ahamiyati. Xorijiy filologiya, 1(70), 79-84.
13. Юсупова, Ш. (2020). Интерфаол методларнинг ўзбек тили дарсларида қўлланилиши. Тил ва адабиёт таълими, 5, 25-28.

